

nkrf

4/24

Årgang 79

kontroll & revisjon

Les mer om:

- *Klimakrisen, klimarisiko og innrammingen av norsk klimapolitikk*
- *Kronikk: Tillit er det mest verdifulle vi har*
- *NKRFs årsmøte 2024*

NKRF – kontroll og revisjon i kommunene

- 2 50 år siden**
Bjørn Bråthen
- 3 Tillit og samhandling – til beste for våre felles verdier**
Per Olav Nilsen, styreleder i NKRF
- 4 Klimakrisen, klimarisiko og innrammingen av norsk klimapolitikk**
Simon Neby, Universitetet i Bergen
Ole Andreas Engen, Universitetet i Stavanger
Claudia Morsut, Universitetet i Stavanger
Elisabeth Angell, Forskningsinstituttet NORCE
- 8 Tillit er det mest verdifulle vi har**
Karen Kvalevåg, administrerende direktør i Revisorforeningen
- 9 NKRF deltar på Arendalsuka 2024**
- 10 NKRFs årsmøte 2024 – stø kurs**
Bjørn Bråthen, seniorrådgiver i NKRF
- 12 Tillitsvalgte i NKRF 2024-2025 etter valgene på årsmøtet i Kristiansand 11. juni 2024**
- 14 Hva skjer?**
Digital robusthet i kommunal sektor
Kommunene jobber godt med beredskap
Status Kommune 2024: Der folk bor
Endelig kan IKS og KF bruke Samordnet registermelding
Nye forslag om krav til sikkerhet og beredskap i offentlige anskaffelser
Lavere terskel for å varsle med ny Høyesterettsdom
Eierstyringsundersøkelsen 2024:
Stort behov for opplæring i eierstyring
Anbefalte tiltak fra KS' Fagråd for informasjonssikkerhet og personvern
- 22 Nytt om navn**
NKRFs hederstegn i gull og sølv med diplom gikk til ...
Artikkelprisen 2023
Akershus og Østfold fylkesrevisjon KO
Vest kontroll KO

50 år siden...

Av Bjørn Bråthen

I Kommunerevisoren nr. 4/1974 var gjengitt foredraget «Rasjonalisering i kommunene» av rasjonaliserings-sjef Arvid M. Hannerød, som han holdt på forbundets landsmøte i 1973 i Mo i Rana. Under overskriften «Systemer og rutiner» framgår bl.a. følgende:

Vårt nyeste hjelpemiddel – EDB – har etter hvert mange kommuner tatt i bruk til forskjellige formål, og det er grunn til å regne med en rask vekst også på det kommunale området. Jeg synes for øvrig det er grunn til å nevne det kommunale initiativ som førte til opprettelsen av de interkommunale hullkortsentralene i 1950-årene. Sentralene har utviklet forskjellige systemer bl.a. for avgifter, lønninger og regnskaper, og disse systemene blir tilbudt kommunene uansett størrelse.

Hannerød avslutter foredraget med følgende refleksjon:

Jeg vil til slutt bemerke at jeg med interesse leser innleggene i «Kommunerevisoren» der det bl.a. blir tatt opp enkelte rasjonaliseringsspørsmål. Mitt inntrykk er at revisjonen ser det som en av sine oppgaver å bidra til at rasjonelle systemer og rutiner m.v. kan bli tatt i bruk, og revisjonsinstruksens § 5 gir bakgrunn for dette. For revisjonen vil det vel særlig være av interesse å bringe frem nødvendige og klare data, og det samme grunnlag

er nødvendig for den økonomiske styring og rasjonelle drift av kommunen. Det må derfor være god grunn til å ønske at revisjonens interesser på disse områder må leve videre og utvikles ytterligere.

I bladet var det i tillegg mange møtereferater fra ulike lokalforeninger, og som bl.a. omhandlet debatter om regnskapsforskriftene. I Hordaland fylkes- og kommunerevisorlag kåserte forbundets formann, Annar Fængsrud, om erfaringene etter to års bruk av forskriftene. Fængsrud var generelt sett fornøyd med de erfaringer han hadde fått, men han var klar over at det på en del områder burde komme supplerende bestemmelser.

Fra referatet gjengis følgende friske beskrivelse:

Under debatten kom det frem en rekke detalj-spørsmål, men den store «susen» kom først da budsjett- og regnskaps skjema 2 kom på bane. Det var tydelig at representantene for så vel administrasjon som revisjon her hadde funnet et felles slakteoffer og de sparte ikke på kruttet. Regnskapskirurger fra alle kanter av salen var med på å stille diagnosen, og den foreslåtte behandling gikk fra plastisk skjønnhetsoperasjon til dramatisk amputasjon. ●

Av **Per Olav Nilsen**, styreleder i NKRF

Tillit og samhandling – til beste for våre felles verdier

Det første halvåret i 2024 er tilbaketrukket. For NKRFs del ble det avsluttet med årsmøte og fagkonferanse i Kristiansand. Kunstig intelligens og bærekraft var tema som gikk igjen – som så mange andre steder.

Noen tenker på det som trusler: Vil **kunstig intelligens** ta jobbene våre? Klarer vi å gjennomføre det grønne skiftet før det er for sent?

Jeg ser at mange har begynt å ta i bruk kunstig intelligens i jobbene sine. Det gjelder også innen kontroll og revisjon.

Kunstig intelligens i forvaltningsrevisjon har vært tema for kurs i NKRF, og det vil også være tema på kurs framover. Mange av våre medlemsvirksomheter bruker dette i sin fagutvikling – ikke ved å overlate jobben og ansvaret til andre – men som et hjelpemiddel for å bli bedre i eget fag. Det kan dreie seg om språk, og det kan dreie seg om bruk av data fra ulike kilder for å se sammenhenger.

Kanskje kan man bruke kunstig intelligens som ledd i arbeidet med å identifisere misligheter og korrupsjon – ved at man kobler sammen datamengder fra flere kilder? Dette er tema som er på utprøving i revisjonsmiljøet i hele Norge.

Kan man lage saksframlegg ved hjelp av kunstig intelligens – eller få tak i nyttig informasjon i arbeidet med saksframstillinga til kontrollutvalgene? Hvorfor ikke prøve KontrollutvalgetGPT? Det er en egen chatbot som kan brukes av våre medlemmer for veiledning i temaer for kontrollutvalg. Ved at alle bidrar, bidrar vi også til at kunstig intelligens om kontroll og revisjon blir høyere.

Men hele tida er det viktig å ha med seg at det er sekretariatet og revisjonen som er ansvarlige for det produktet som leveres.

Det grønne skiftet kan framstå som ullent for mange. Hva mener vi egentlig med det? Dette var tema på fagkonferansen i Kristiansand, der KS og Kristiansand kommune var bidragsyttere.

En konklusjon var at behovet for samhandling kommuner imellom bare øker, men også at samhandling mellom kontroll og revisjon på den ene side og kommunene på den andre, må styrkes. Gjennom sine revisjoner får revisor fram mye kunnskap om hvordan bærekraftsstatusen er i norske kommuner.

Og mange av forvaltningsrevisjonene som gjennomføres berører de 17 bærekraftsmålene – flere enn vi kanskje er klar over?

De har bare ikke ordet *bærekraft* i tittelen eller i problemstillinga.

NKRF vil i tråd med delmålet i vår strategi bidra til at bærekraftsrapportering i offentlig sektor skal bli bedre.

I så måte var Regjeringas forslag og Stortingets vedtak om bærekraftsrapportering gledelig. Stortinget vedtok at også store statsforetak skal omfattes av plikten til å utarbeide bærekraftsrapportering. Dette er et skritt i riktig retning, nemlig at bærekraftsrapportering også etter hvert må gjelde offentlig sektor, noe som er i tråd med NKRFs syn.

Også i år skal NKRF være aktive under **Arendalsuka**. Vi skal sammen med Transparency International Norge arrangere et møte om tillit der vi tar utgangspunkt i DFØs innbyggerundersøkelse om tilliten til offentlig forvaltning. Der deltar blant andre DFØs direktør Hilde Singasaas.

Og så skal vi sammen med KS arrangere et møte om menneskerettigheter med både et internasjonalt og lokalt tilsnitt. Her kan du møte blant andre Thorbjørn Jagland, Adele Matheson Mestad i Norges institusjon for menneskerettigheter og Gunn Marit Helgesen, leder i KS.

Tillit er viktig også i kommunal kontroll og revisjon. *Samhandling* også. For å få god samhandling, er tillit nødvendig.

Selv om kontrollutvalgssekretariat og revisjon har ulike roller, slår det meg hvor mange tema som er relevant for dem begge. Jeg har sagt det før, og jeg gjentar det gjerne, den samhandling som er mellom kontrollutvalgssekretariat og revisjon er en forutsetning for at kontrollarbeidet i kommunene skal fungere best mulig – til beste for fellesskapets verdier.

Vi er avhengig av samhandling lokalt, men også på nasjonalt nivå. Her spiller NKRF en nøkkelrolle. Vårt mål er å bidra på en best mulig måte til den kommunale egenkontrollen – og det gjør vi gjennom tillit og samhandling. ●

Foto: UfB

Simon Neby,
Universitetet i Bergen

Foto: US

Ole Andreas Engen,
Universitetet i Stavanger

Foto: US

Claudia Morsut,
Universitetet i Stavanger

Foto: NORCE

Elisabeth Angell,
Forskningsinstituttet NORCE

Klimakrisen, klimarisiko og innrammingen av norsk klimapolitikk*

De siste årene har klimadebatten endret karakter. Begrep som «klimakrise», «urgency» og fraser som «code red for humanity» er nå dagligtale. Debatten favner alt fra små enkeltaktører i sivilsamfunnet via statlige aktører til store internasjonale organisasjoner.

Det mange har til felles, er en understreking av klimautfordringenes alvor. Vi ser det samme i FNs rapporter og EUs politikk, og i Norge opplever vi etter hvert også fysiske konsekvenser av et klima i endring.

Den globalt forankrede utslippspolitikken er det klart synligste elementet i norsk klimapolitikk. Klimatilpasning er klimapolitikken «lillebror» og er i motsetning til utslippspolitikken knyttet til de stedbundne effektene av klimaendring. Klimatilpasning sikter mot å redusere risikoen som følger av klimaendringer. Møtet mellom utslippsreduksjon, klimatilpasning og krisediskurs skaper dermed et politisk omdreiningspunkt som vi her vil løfte fram, med et særlig blikk for klimatilpasning. Hvordan kan vi forstå den norske klimapolitikken i lys av en krise- og risikoorientert innramming?

Det er gode grunner til å reise dette spørsmålet: Politikken innramming har konsekvenser for politikken innhold i form av fokus og prioriteringer.¹ Klimapolitikken innramming etablerer grenseganger mot andre politikkområder og overskrider sektorgrenser i utformingen av den klimapolitiske dagsordenen, responsen på klimaendringene og effektene av slike tiltak. Politikken innramming forteller oss også noe om hvilken styringskapasitet politikken søker å etablere, og hvilke legitimitetsutfordringer den møter.

Styringskapasitet og styringslegitimitet er sentrale hensyn for håndteringen av sammensatte styringsutfordringer, ikke minst når det gjelder kriser og risiko.² Klimakrisen og klimarisiko er ikke bare knyttet til avgrensede hendelser i tid og rom, men også til et bevegelig problemkompleks der konsekvensene av politiske valg flettes sammen med utfordringer – for både natur og samfunn – som spiller seg ut på tvers av lokale, nasjonale og globale nivå over lang tid. Vi snakker om et av de mest gjenstridige problemene vi har.³

Klima, sikkerhet og risiko

Klimapolitikken preges i dag av en insisterende retorikk. Av mange forstås klimaendringene som en eksistensiell trussel – en nødsituasjon som kan legitimere hastetiltak av ekstraordinær karakter. Andre diskusjoner er mer moderate og rammer klimautfordringene inn som risiko mer enn som direkte trusler. Dette representerer to varianter av såkalt «sikkerhetisering» – en oversettelse av det engelske «securitization» – der klimaproblemet ses som et spørsmål om samfunnsikkerhet, beredskaps- og nødtiltak på grunn av situasjonens alvorlighetsgrad.

Dette er en sentral del av Ulrich Becks tanker om «Risikosamfunnet». I sin siste bok *The metamorphoses of the world* beskriver han hvilke utviklingsbaner som er mulige med de klimarisikoene verden står overfor, både negative og positive. Teorien handler altså ikke bare om negative konsekvenser av menneskelig aktivitet, men også om hva som skaper endring. I Becks tilnærming finne vi tanken om «emancipatory cathastrophism» – at katastrofeidéer kan skape rom for frigjørende tenkning. Denne «frigjørende katastrofementaliteten» innebærer at forventninger om global katastrofe endrer normer for og oppfatninger av menneskelig eksistens og sivilisasjon, noe som kan forårsake antropologiske sjokk og sosial katarsis: en global, nasjonal, men også lokal kollektiv moralsk rensesprosess.⁴

Samtidig er det stor forskjell på å snakke om klimaendring som eksistensiell trussel og om risikoene som følger av klimaendring. Denne forskjellen er særlig viktig for hva slags politikk og hvilke tiltak som kan legitimeres. Samtidig rettes det stadig større oppmerksomhet mot behovet for koordinerte og helhetlige løsninger. En slik tankegang kan forstås som en respons på en type sikkerhetisering, der justering av

* Denne artikkelen er gjengitt med tillatelse fra Stat & Styring. Den er tidligere publisert i Stat & Styring Årgang 33, nr. 2 2023, side 16-21.

totaliteten i politikk og forvaltning gjøres til både problemforståelse og løsningsforslag.

En fortelling om norsk klimapolitikk

Ved inngangen til 1990-tallet var det bred enighet om at nasjonale målsettinger var det beste tiltaket for å stabilisere utslipp. Norge var en klimapolitisk pioner og satte tydelige nasjonale utslippsmål allerede i 1989.⁵ Fram mot årtusenskiftet kom det en dreining mot Kyoto-avtalens ordninger, der Norge var en pådriver for mer fleksible, internasjonalt orienterte mekanismer. I dag er det Paris-avtalen fra 2015 som er omdreiningsspunktet, med nasjonal oppfølging gjennom klima-loven.⁶ Fra tidlig på 1990-tallet har norske regjeringer tatt tydelige roller i internasjonal klimapolitikk, noe som viser den klimapolitiske dreiningen fra nasjonal handling til globalt tankegodt. Regnskogsatsingen og tilslutning til det europeiske kvotehandelsystemet er gode eksempler på det tydelige internasjonale og økonomi-tekniske engasjementet. Før COP27 høsten 2022 meldte Norge i praksis inn de samme forsterkede klimamålene som EU-landene gjorde, noe som videre understreker den internasjonale orienteringen.⁷ I perioden fra ca. 1990 og fram til i dag er det lagt fram hele 19

stortingsmeldinger som på ulike måter tar for seg utslippsreduksjon. Utslippsreduksjon har altså fått betydelig politisk oppmerksomhet, men har effektivt blitt flyttet inn i en global og økonomiorientert sfære.

I samme periode er det bare lagt fram én stortingsmelding om klimatilpasning – i 2013.⁸

Også her finner vi en spenning mellom det globale og det lokale: Når de globale klimaendringene manifesterer seg i form av faktiske hendelser, skjer det på lokalt nivå på konkrete steder. Derfor ses klimatilpasning gjerne som et lokalt anliggende, oftest adskilt fra nasjonal utslippspolitik. Klimatilpasningsoppgaver er i hovedsak delegert til kommunenivået. Mange mener derfor at tilpasningspolitikken ikke speiler hvor sammensatt dette politikkkfeltet er.⁹ I tilpasningspolitikken møtes flere uavklarte hensyn: Klimatilpasning handler noen ganger om beredskap og krisehåndtering (ved f.eks. flom eller jordskred). I andre tilfeller handler det om samfunnsutvikling (som f.eks. arealplanlegging), og den handler om risikovurderinger (eksempelvis i kommunenes ROS-analyser). Det handler imidlertid også om mer gradvise endringer i næringsgrunnlag (som når kystfisket påvirkes av endringer i havtemperaturen eller vinterturisme som opplever en forkortet sesong),

Aktuelle kurs nå ...

Når	Hva	Hvor
1. – 3.9	Den 35. Nordiske Kommunale Revisorkonferansen 2024	Bergen
10. – 11.9	Samling for kontrollutvalgssekretariater 2024	Sola
19. – 20.9	Intro for nyansatte Nyhet!	Digitalt
27. 9	Praktisk bruk av KI-verktøy i forvaltningsrevisjon Nyhet!	Digitalt
Når	Hva	
eKurs	Revisjon av regnskap for kirkelige fellestråd og menighetsråd Nyhet!	
eKurs	Mislighetsrettet arbeid og hvitvasking ved revisjon av kommuner Nyhet!	
eKurs	Håndtering av henvendelser til kontrollutvalget Nyhet!	
eKurs	Pensjon – en innføring Nyhet!	
eKurs	Eierskapskontroll	
eKurs	Innføring i merverdiavgift	
eKurs	MVA og fast eiendom	
eKurs	MVA – Konkurranseregelen ved merverdiavgiftskompensasjon	
eKurs	MVA – Import av varer og tjenester	
eKurs	MVA – Anleggsbidrag og justering	
eKurs	Intro – kommuneregnskap	
eKurs	Intro – forvaltningsrevisjon	

Gå til nkrf.no/kurs eller bruk QR-koden for å lese mer om kursene og for å melde deg på.

...for faglig oppdatering

og om økosystemer og biologisk mangfold (som når nye arter introduseres, stedeagne forsvinner). Klimatilpasningspolitikkenes klare lokale forankring preger løsningsforslagene – lokal beredskap, planlegging og tekniske løsninger står i sentrum. Klimatilpasningspolitikken er vevd samme med en lang rekke politikfelt og har i enda mindre grad enn utslippspolitikken et eget domene.

Avhengig av hvordan vi forstår klimautfordringene og det offentlige styringssystemets rolle, finnes det ulike alternativer for handling. Å undersøke handlingsalternativene gir grunnlag for å bygge noen forventninger: Om klimautfordringene oppfattes som en eksistensiell trussel, ville vi forvente å finne klimatilpasnings- og organisasjonsformer av ganske ekstraordinær karakter, også for klimatilpasning. Om utfordringene derimot oppfattes som en moderat risiko, kan vi forvente mer inkrementelle justeringer av praksis og en mer evolusjonær tilnærming til innføring av nye tiltak. Hva forteller norsk klimapolitisk praksis oss?

Klimatilpasning som «business as usual»?

Utslipsreduksjon knyttes tett til internasjonale tiltak, der utslippsstatistikk og beregning av effekter spiller en viktig rolle. Klimatilpasningstiltakene ligger nærmere beredskapspolitikken og er ofte forbundet med tekniske løsninger, f.eks. lokal håndtering av vann. Klimatilpasning har tydelig mindre politisk klangbunn. På utfordringssiden peker stadig flere erfaringer og stadig mer forskning på at også nasjonale og lokale forhold vil måtte få en større plass i klimapolitikken. Men hvordan «rigger vi oss» for disse realitetene? Svaret er, kort sagt, at vi tilpasser oss innenfor rammer som ble laget for andre utfordringer.

Risikostyring av klima i endring har derfor mange metodologiske utfordringer. Er det for eksempel slik at den institusjonelle hukommelsen vi besitter, og den kunnskapen som finnes i lokalsamfunnene om risiko for f.eks. flom og skred, er like relevant i dag som den var i går? Den naturvitenskapelige klimaforskningen beveger raskt framover også med beregninger for lokale forhold, men kommer med begrensninger og forbehold: Nedskalering av globale og regionale klimamodeller har moderat anvendelighet for de helt konkrete avveiningene som gjøres på lokalt nivå.¹⁰ Risikobegrepet uttrykker forholdet mellom mulige hendelser i fremtiden og konsekvensene for noe som er av verdi for oss. Risiko oppstår i forbindelse med en «aktivitet», en handling, f.eks. industriell virksomhet, nye teknologier eller politiske eller økonomiske tiltak. Usikkerheten er altså knyttet dels til sannsynligheten for at noe uønsket skjer, dels til å forstå konsekvensene av hendelsen og dels å beregne hvor sårbar man er.

Den lokale institusjonelle hukommelsen er i Norge tett knyttet til plan- og bygningsloven¹¹ og sivilbeskyttelsesloven.¹² Plan- og bygningsloven gir bestemmelser for sam-

funnsutvikling i praksis: Her finnes kravene til hvordan planlegging skal foregå, hva ulike aktører har ansvar for, hvordan medvirkning kan sikres, og hvilke prinsipper som gjelder. Loven har bredt virkeområde og gir rammene for politisk styrt samfunnsutvikling. Forholdet til natur og miljø omtales flere steder i selve loven og i forskrift (f.eks. i planretningslinjene som kom i 2018). Loven legger innholdsmessige og prosedurale føringer for kommunenes politiske prioriteringer, som ellers er et spørsmål om det kommunale selvstyret. Dette må ses i sammenheng med kommunenes ansvar for beredskap etter sivilbeskyttelsesloven. Paradokset er at lovverket i stor grad peker på framgangsmåter og ansvarsfordeling i generelle vendinger, mens klimatilpasning og klimarelatert beredskap krever stedbundne og spesifikke avveininger som *likevel* krysser jurisdiksjoner, sektorer og hensyn tett knyttet til forhold som kommunene selv ikke rår over. Tilpasningsproblemet blir altså ikke mindre komplekst bare fordi det ofte er av lokal karakter.¹³

På klimatilpasningsfeltet har derfor risiko- og sårbarhetsvurderinger blitt spesielt viktig for både plan- og beredskapsarbeid. ROS-analyser blir et grensesnitt for vurderinger om klimatilpasning og beredskap. Selve risikovurderingen settes i høysetet: Klima *blir* risiko, men innenfor et rammeverk som har andre og mer generelle ambisjoner enn de klimapolitiske. Slik bakes klimatilpasningsproblematikken inn i politiske prioriteringer for samfunnsutvikling under forutsetning av at det håndteres som risiko. Det er interessant å peke på klimarisikoutvalgets arbeid, NOU 2018: 18 «Klimarisiko og norsk økonomi». Utvalget peker på at det offentlige gjerne avlaster privat sektor for risiko, slik at det offentliges eksponering for risiko får en annen karakter enn den gjør i privat sektor. Klimautvalgets diskusjoner beveger seg likevel på et annet nivå, der de store samfunnsvurderingene og økonomien settes i fokus. Dermed oppstår det en avstand mellom klimarisikoutvalgets makroøkonomiske fokus og de langt mer konkrete ROS-analysene i kommunene. Feltet beveger seg innenfor en diskurs som antar at offentlig sektor spiller en nøkkelrolle for både overordnede hensyn og for helt konkrete tiltak i lokal kontekst. Anbefalingen fra utvalget er at «klimarisikohåndtering bør innpasses i eksisterende risikostyringsrammeverk».¹⁴

Litteraturen om klimatilpasning i Norge antyder at den nasjonale styringen på feltet er svak. Dette synspunktet hviler på to premisser. For det første mangler kommunene ressurser og kapasitet i møte med det faktiske ansvaret, som skaper forventning om statlig innsats. For det andre pekes det på at klimatilpasning er alles ansvar, og dermed ingens – altså at det mangler et institusjonelt betinget domene. I forvaltningsforskningen hevdes det gjerne at strukturelle organisatoriske valg påvirker politikkenes utfall.¹⁵ I klimatilpasningspolitikken har 356 kommuner hovedansvaret. På nasjonalt plan opereres det med et felt der minst fem

departementer (Klima- og miljødepartementet, Olje- og energidepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Kommunal- og distriktsdepartementet og Landbruks- og matdepartementet), seks direktorater (Miljødirektoratet (med samordningsansvar), Norges vassdrags- og energidirektorat, Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, Direktoratet for byggkvalitet, Kartverket og Landbruksdirektoratet) og ti statsforvaltere har selvstendige oppgaver.

Generisk lovverk, spredning av ansvar mellom sektormyndigheter, delegering til kommunenivået og en makroorientert økonomisk klimarisikodiskurs tyder på to ting: For det første, til tross for en tydeligere risikoorientering av den klimapolitiske diskursen, er klimatilpasning et sektorisert og delegert ansvar. Det er usikkert hvordan klimaendringenes konkrete effekter vil utvikle seg, og vi vet lite om mulige effekter av kriser for samfunnet, slik Beck er opptatt av. At vi nå er inne i en fase preget av at klimaendringene bidrar til sikkerhetisering, er imidlertid vanskelig å argumentere imot. Klimarisiko blir krevende for styringen av samfunnssikkerheten, og både utslippsog tilpasningspolitikken bidrar til en tvetydig grensegang mellom normal- og unntakstilstand. Klimatilpasning vil kreve strategier som tar hensyn til kompleksiteten og usikkerheten knyttet til risiko også på lokalt nivå. Så lenge dette er situasjonen, kan vi neppe forvente at klimatilpasningspolitikken vil følges opp av en tydelig nasjonal politikk med tilhørende og tydelige forvaltningspolitiske grep som antyder en reell sikkerhetisering.

For det andre har gjerne klimapolitikken litt anonyme lillebror et mer sammensatt og fragmentert «indre liv» enn den nasjonale politiske innsatsen er i stand til å speile, og dermed henvises den til en plassering i den mer hverdagslige enden av politisk oppmerksomhet: «Business as usual» til tross for at klimadiskursen antar en krisefortelling som stadig flere aksepterer. Nettopp dette aspektet – at klimautfordringenes globale natur innebærer at de er «allestedsnærværende» og dermed også lokale utfordringer – antyder gjerne at behovet for analytiske rammeverk som kan bidra til både akademisk forståelse og praktisk politikk er stort.

Hvordan kan vi så forstå den norske klimapolitikken i lys av en krise- og risikoorientert innramming? Klimapolitikken er først og fremst kriseorientert på det retoriske planet og det internasjonale nivået. Krisefortolkningen manifesterer seg i mindre grad i praktisk politikk. Samtidig er det utvilsomt at det finner sted en risikoorientering på klimatilpasningsfeltet som tydelig understreker forbindelsen til spørsmål om samfunnssikkerhet og beredskap. Denne risikoorienteringen forvaltes i hovedsak på lokale nivåer innenfor nasjonale rammeverk som i store trekk forutsetter «business as usual». ●

Kilder:

- Balzacq, T., Léonard, S., & Ruzicka, J. (2016). 'Securitization' revisited: Theory and cases. *International relations*, 30(4), 494–531.
- Christensen, T., Lægred, P., & Rykkja, L.H. (2016). *Organizing for crisis management: Building governance capacity and legitimacy*. *Public Administration Review*, 76(6), 887–897.
- Pollitt, C. (2016). *Debate: Climate change – The ultimate wicked issue*. *Public Money & Management*, 36(2), 78–80.
- Beck, U. (2016) *The metamorphoses of the world*. Polity
- Hovden, E., & Lindseth, G. (2004). *Discourses in Norwegian climate policy: national action or thinking globally?* *Political studies*, 52(1), 63–81.
- Lov om klimamål (klimaloven) av 16. juni 2017 nr. 60.
- «Nytt norsk klimamål på minst 55 prosent». Pressemelding, Statsministerens kontor, Klima- og miljødepartementet, Utenriksdepartementet. 03.11.2022., og Statsministerens innlegg på pressekonferanse om klimatoppmøtet i Egypt. Statsministerens kontor. 03.11.2022.
- Meld. St. 33 (2012–2013). Klimatilpasning i Norge. Tilråding fra Miljøverndepartementet 07.05.2013.
- Se f.eks. disse to kronikkene fra ledergruppa i NORADAPT – Norsker for bærekraftig klimatilpasning: <https://forskersonen.no/klima-kronikk-meninger/norge-trenger-en-ny-politikk-for-aruste-samfunnet-mot-klimaendringene/1857970> og <https://forskersonen.no/baerekraft-klima-kronikk/klimakrisen-naturkrisen-og-energikrisen-er-en-og-samme-sak/2067593>
- Paasche, Ø, Engeland, K., Støren, E.W.N., Bakke, J. Neby, S. Li, L., Gullestad, J., Knudsen, K. Johansson, F., & Øksnes, M. (2021) «Hordaflom-rapporten – Klima og flom» Rapport, Norge.
- Lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven) av 27. juni 2008 nr. 71.
- Lov om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret (sivilbeskyttelsesloven) av 25. juni 2010 nr. 45.
- Neby, S. (2019). *Climate adaptation and preparedness in Norway: Third order effects, small-scale wickedness and governance capacity*. *International Public Management Review*, 19(2).
- NOU 2018: 17, s. 123.
- For et eksempel fra klimatilpasningslitteraturen se Leiren, M.D., & Jacobsen, J.K.S. (2018). *Silos as barriers to public sector climate adaptation and preparedness: insights from road closures in Norway*. *Local Government Studies*, 44(4), 492–511., for et eksempel fra forvaltningslitteraturen se Lægred, P. & L. H. Rykkja. (2014). *Governance for Complexity – How to Organize for the Handling of "Wicked Issues"?* Working paper 7-2014. Bergen: Uni Research Rokkan Centre.

Artikkelen bygger på forskningsprosjektet «RISKSEC 2.0 Local climate change adaptation: from risk governance to securitisation strategies?». Prosjektet er finansiert av Norges forskningsråd og ledes fra Universitetet i Stavanger. NORCE, Universitetet i Bergen, Stockholms Universitet, Stockholm Environment Institute og Universitetet i Utrecht er partnere. Prosjektet tar for seg sammenhenger mellom klimatilpasning, politiske beslutninger og strategier på internasjonalt, nasjonalt og lokalt nivå.

Av **Karen Kvalevåg**, administrerende direktør i Revisorforeningen

Tillit er det mest verdifulle vi har

Vi nordmenn er stolte av vår høye score på tillitsbarometeret. Med god grunn. Vi har høy tillit til både myndighetspersoner og beslutningstakere. Og til systemet. Vi er heldige, for uten tillit til hverandre eller til de som styrer, blir samfunnet vårt sårbart. Vi har alle et ansvar for å verne om den tilliten.

Politikerne har satt tilliten vår på prøve mang en gang det siste året. Tyveri, plagiat, aksjehandel og inhabilitet. Det ble en hektisk vinter for kontrollkomiteen på Stortinget. I slutten av februar kom komiteen med dommen i de mange habilitetssakene. Både nåværende regjering og tidligere statsminister Erna Solberg fikk kritikk for inhabilitet, manglende rutiner og kontroll. Omfattende brudd gikk igjen i nyhetsoverskriftene. Et flertall i komiteen mener Solbergs manglende oppfølging ikke er forenelig med «tilliten som kreves for å være regjeringens øverste leder og landets fremste tillitsvalgte».

Nasjonal Sikkerhetsmyndighet (NSM) er en annen offentlig institusjon som har satt tilliten vår på prøve i vinter. Jeg satt selv i det regjeringsoppnevnte utvalget som har gått igjennom saken, ledet av tidligere sentralbanksjef Svein Gjerdrum og tidligere riksadvokat Tor-Aksel Busch. Det var innsiktsfullt å gå dypere inn i saken. Og vår vurdering er tydelig.

Den tidligere NSM-direktøren får kritikk for at den statlige virksomheten inngikk en låneavtale på 200 millioner kroner noe de ikke ha adgang til å gjøre. De hadde heller ikke dekning i gjeldende budsjetter for de samlede leie- og lånekostnadene NSM påtok seg, slik regelverket krever. Justisdepartementet, burde ha fulgt bedre med. Igjen et eksempel på at manglende rutiner og kontroll kan få store samfunnsøkonomiske

Igjen et eksempel på at manglende rutiner og kontroll kan få store samfunnsøkonomiske konsekvenser. Og konsekvenser for vår tro på og tillit til demokratiet vårt.

konsekvenser. Og konsekvenser for vår tro på og tillit til demokratiet vårt.

Parallelt med disse sakene, som naturlig nok får store overskrifter i media, og mye oppmerksomhet over tid, har vi i Revisorforeningen og mange med oss reist oppmerksomhet om en annen sak, som også handler om mangel på rutiner og kontroll. Og som kan rokke ved tilliten vår til både myndigheter og til næringslivet om vi ikke tar grep.

Revisorer er garantisten for at regnskapene som leveres inn av større selskaper, finansiell informasjon og nå også informasjon om bedriftenes bærekraftregnskap, er til å stole på. En objektiv overvåker og kontrollør av sentrale fakta, som på våre felles vegne sørger for at informasjonen er etterprøvd og utfordret. At helheten stemmer.

Øvrige kronikører:

Bidragstere fra KS
Kommunesektorens
organisasjon

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen
Riksrevisor

Tor Dølvik, spesialrådgiver i
Transparency International Norge

Agnar Kaarbø, politisk
redaktør i Kommunal Rapport

Men denne garantien gjelder kun for revisjonspliktige selskaper. De minste bedriftene trenger ikke å vise til at regnskapene er kontrollert av en tredjepart. Likevel blir disse regnskapene offentliggjort av Brønnøysundregistrene. I prinsippet kan 65 prosent av alle aksjeselskaper i landet sende inn hva som helst til Regnskapsregisteret uten særlig risiko for å bli avslørt. De fleste er ærlige, men dagens regelverk gir også handlingsrom til kriminelle. Noe vi har sett flere eksempler på den siste tiden, der selskaper er svindlet for store beløp.

Brønnøysundregistrene kan ikke lastes for manglende kontroll av innsendte regnskaper. De er ikke gitt verken ansvar for eller ressurser til å gjøre den jobben. Dette er et politisk og regulatorisk spørsmål. Politikerne har valgt å forenkle bort kontrollen.

Med dagens praksis risikerer vi å svekke tilliten til all offentlig regnskapsinformasjon og til Brønnøysundregistrene som institusjon. Det må vi som samfunn ta tak i.

Det er ikke umulig, vi foreslår tre konkrete grep:

Det første vi kan gjøre er å synliggjøre bedre forskjellen mellom regnskapsinformasjon som er kvalitetssikret og uavhengig verifisert – dvs. attestert av revisor, og den som ikke er det. Da bidrar vi til bevissthet og kritiske blikk fra alle som leser regnskapene.

For det andre bør Brønnøysund få ressurser og mandat til å foreta kontroll av regnskap som ikke er attestert av revisor, for eksempel med hjelp av teknologi som maskinlæring og kunstig intelligens. Kontrollmekanismer bidrar til å skape den adferden vi ønsker.

Sanksjonsmuligheter er et tredje steg som bør vurderes innført.

Det er ingen grunn å vente på nye offentlige skandaler før vi handler. Vi har alle ansvar for å bidra kontinuerlig til at tilliten opprettholdes og får næring. For tillit er tross alt det mest verdifulle vi har. ●

NKRF deltar på Arendalsuka 2024

Tradisjonen tro deltar NKRF også i år på Arendalsuka. Vi skal ha to arrangementer, i samarbeid med hhv. Transparency International Norge og KS.

Tittelen på vårt arrangement onsdag 14. august kl. 12.00 i Kirkekjelleren i Trefoldighetskirken er «*Tillit, tilfredshet og demokratiets tilstand*». Med utgangspunkt i innbyggerundersøkelsen Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ) har gjennomført, vil vi ta opp spørsmålet om demokratiets tilstand. Innbyggerundersøkelsen 2024 viser at det har vært en nedgang i innbyggernes tillit og tilfredshet til offentlige tjenester siden 2021, da forrige innbyggerundersøkelse ble gjennomført. Hva betyr det for offentlige tjenester - og er en slik nedgang i tillit og tilfredshet et faresignal for demokratiet vårt?

Direktør i DFØ, **Hilde Singasaas**, vil presentere hovedfunn i innbyggerundersøkelsen og deretter delta i en samtale om temaet med bl.a. **Tor Dølvik**, spesialrådgiver, Transparency International Norge og **Mette Vikan Andersen**, kommunedirektør i Tønsberg kommune.

Kl. 16.00 samme dag, inviterer NKRF i samarbeid med KS til refleksjon og debatt i Bankgården om *kommunene som menneskerettighetenes førstelinje*. Vi tenker ofte på menneskerettigheter som et internasjonalt spørsmål - og det er det, men manglende menneskerettigheter i verden får også konsekvenser for Norge og

norske lokalsamfunn. I tillegg har norske myndigheter, både nasjonalt og lokalt, en viktig rolle når det gjelder å sikre menneskerettighetene i landet vårt.

Det er i kommunene våre innbyggere lever sine liv. Hvordan står det til med kommunenes arbeid for å sikre menneskerettighetene for sine innbyggere? Og hvordan kan en internasjonal situasjon langt fra Norges grenser få innvirkning på norske lokalsamfunn og norske kommuner?

Tidligere statsminister, utenriksminister, stortingspresident og generalsekretær i Europarådet, **Thorbjørn Jagland**, vil belyse dette temaet sett fra et internasjonalt perspektiv. **Adele Matheson Mestad**, direktør i Norges institusjon for menneskerettigheter, vil snakke om dette fra sitt ståsted, og **Gunn Marit Helgesen**, styreleder i KS, vil belyse det lokale perspektivet.

Håper vi ses i Arendal i uke 33! ●

Alt om Arendalsuka 2024 er tilgjengelig på: arendalsuka.no/

Av Bjørn Bråthen, seniorrådgiver i NKRF

NKRFs årsmøte 2024 – stø kurs

Gjennomføringen av årsmøtet i Kristiansand forløp rolig og uten diskusjoner. Alle vedtak og valg var enstemmige.

Årsmøtet 2024 ble avholdt 11. juni på Radisson Blu Caledonien Hotel i Kristiansand i forkant av den tradisjonelle fagkonferansen samme sted.

Det var i overkant 70 personer til stede, og disse representerte 73 *personlige* stemmer, 154 *personlige fullmakter* og 598 *bedriftsstemmer* (fordelt på 20 bedriftsmedlemmer). Antallet bedriftsstemmer skal iht. vedtektene utgjøre minst 2/3 av de totale mulige stemmene på årsmøtet (§ 8).

Årsmøtet ble avsluttet i god tid før skjema i kjøreplanen, og det ble som tidligere år, ledet med stø hånd av æresmedlem Reidar Enger, tidl. sekretariatsleder for kontrollutvalget i Oslo kommune. Med seg som varadirigent, hadde han Maren Stapnes, forvaltningsrevisor i Agder Kommunerevisjon IKS.

I tillegg til de ordinære årsmøtesakene - årsregnskap, beretninger, årsbudsjett og valg, var det saker om styrets forslag til strategi og om rekruttering av kvalitetskontrollører.

Årsregnskapet er gjort opp med et underskudd på kr 1 431 653. Det var budsjettert med et underskudd på kr 63 060. Differansen skyldes i hovedsak lavere deltakelse på Kontrollutvalgskonferansen 2023 og mye høyere reguleringspremie på pensjon enn budsjettert. Balansen viser likevel fortsatt solid økonomi og god likviditet.

Beretningene fra styret og komiteene vitnet om høy aktivitet i årsmøteperioden. Noe de tillitsvalgte og administrasjonen høstet honnør for.

Styret la fram forslag til **strategi for perioden 2024-2034**. Det ble enstemmig vedtatt en videreføring av den strategien som ble vedtatt av fjorårets årsmøte:

Ønsket etterlatt inntrykk

NKRF bidrar til at kommune-Norge drives i tråd med fellesskapets interesser.

Hovedmål

NKRF skal som interesseorganisasjon være den dominerende faglige aktøren på revisjon og kontroll av kommunal virksomhet. Vi bidrar til en fremtidsrettet utvikling av våre fagområder.

Delmål

- NKRF skal være foretrukket interesseorganisasjon for de som jobber innenfor våre fagfelt, og bidra til kunnskapsformidling blant medlemmene.
- NKRF skal være standardsettende.
- NKRF skal i perioden bidra til å øke betydningen av og interessen for revisjon og kontroll - som en forutsetning for det norske lokaldemokratiet.
- NKRF skal i perioden oppfattes å være en pådriver og foretrukken premissleverandør for å profesjonalisere revisjon og kontroll.
- NKRF skal bidra til økt kvalitet i bærekraftsrapportering fra kommunal og offentlig virksomhet.

De senere årene har det vært noen utfordringer med å rekruttere et tilstrekkelig antall kvalitetskontrollører. Styret la derfor fram et forslag til et **opplegg for å få flere kvalitetskontrollører**. Årsmøtet sluttet seg til forslaget.

Valgkomiteens innstilling ble enstemmig vedtatt uten motkandidater. En oversikt over NKRFs tillitsvalgte er tatt inn på side 12-13. ●

Fra venstre: styreleder Per Olav Nilsen, møtedirigent Reidar Enger, møtesekretær Rune Tokle og varamøtedirigent Maren Stapnes

I SALG NÅ!

Øyvind Sundes
9. utgave av

KOMMUNE REGNSKAPET

Boka gir en oversikt over kommunenes regnskapssystem, innføring i rammeverk og grunnleggende regnskapsprinsipper, kommunelovens og budsjett- og regnskapsforskriftens regnskapsbestemmelser, øvrige økonomiforskrifter til kommuneloven, innsikt kommunale regnskapsstandarder og god kommunal regnskapsskikk samt veiledning til rapportering av økonomisk informasjon til kommunale organer. Boka gir også dyp innsikt i regnskapsfaglige spørsmål samtidig som boka er et oppslagsverk for praktiske løsninger. Det gis grundige analyser og avstemminger av regnskapsmateriale slik at det avlagte regnskapet blir så korrekt som mulig.

Boka dekker kommunenes og fylkeskommunenes årsregnskap og konsoliderte regnskap, foretakenes regnskap, regnskap for interkommunalt samarbeid, regnskap for kirkelig fellesråd og menighetsråd samt KOSTRA-rapportering av økonomidata. I tillegg er en rekke spesielle tema behandlet, så som bokføringsregler, finansforvaltning, garantier, pensjon, selvkost og merverdiavgift.

Boka vil være en god lærebok og et godt oppslagsverk for studenter, økonomi- og regnskapsmedarbeidere, for revisjonen og andre med regnskap som fag eller ansvarsområde.

Øyvind Sunde

Bestill boken på
www.nkkf.no

NKK Kommunaløkonomisk forlag
Akersgata 41, 0158 OSLO

ISBN: 978-82-92438-10-7

Tillitsvalgte i NKRF 2024-2025 etter valgene på årsmøtet i Kristiansand 11. juni 2024

STYRE

	Navn	Bedrift	Valgperiode
Leder	Per Olav Nilsen	Trondheim kommunerevisjon	2023-2025
Nestleder	Ragnhild Aashaug	Konsek Trøndelag IKS	2024-2026, gjenvalg
Medlem	Mona Moengen	Viken kontrollutvalgssekretariat IKS (VIKUS)	2024-2026, gjenvalg
Medlem	Arnt Robert Haugan	Revisjon Midt-Norge SA	2023-2025
Medlem	Tor Ole Holbek	Agder Kommunerevisjon IKS	2024-2026, gjenvalg
1. varamedlem	Anne Haug	Konsek Øst IKS	2024-2025, gjenvalg
2. varamedlem	Kirsti Torbjørnson	Vestfold og Telemark revisjon IKS	2024-2025, ny

REVISJONS- OG REGNSKAPSKOMITE

	Navn	Bedrift	Valgperiode
Leder	Unn Helen Aarvold	Oslo kommune, Kommunerevisjonen	2024-2026, gjenvalg
Medlem	Knut Tanem	Revisjon Midt-Norge SA	2024-2026, gjenvalg
Medlem	Björg-Karin Karlsen Stenhaug	KomRev NORD IKS	2024-2026, ny
Medlem	Monica Smith-Tønnesen	Agder Kommunerevisjon IKS	2023-2025
Medlem	Jolanta Betker	Østre Viken kommunerevisjon IKS	2023-2025
Varamedlem	Tore Kvisvik	Møre og Romsdal Revisjon SA	2024-2025, gjenvalg

FORVALTNINGSREVISJONS- OG EIERSKAPSKONTROLLKOMITE

	Navn	Bedrift	Valgperiode
Leder	Anne Sæterdal	Vestfold og Telemark revisjon IKS	2024-2026, ny som leder
Medlem	Hilde Ludt	Oslo kommune, Kommunerevisjonen	2024-2026, ny
Medlem	Magnus Michaelsen	Revisjon Øst IKS	2023-2025
Medlem	Tone Jæger Karlstad	KomRev NORD IKS	2023-2025
Medlem	Kari Gåsemyr	Deloitte AS	2023-2025
Varamedlem	Hilde Oftedal	Rogaland Revisjon IKS	2024-2025, gjenvalg

KVALITETSKONTROLLKOMITE

	Navn	Bedrift	Valgperiode
Leder	Øyvind Nordbrønd Grøndahl	Romerike revisjon IKS	2024-2026, gjenvalg
Medlem	Mona Kristensen	Trondheim kommunerevisjon	2023-2025
Medlem	Marianne Elverum	Viken kommunerevisjon IKS	2023-2025
Varamedlem FR-personlig	Margrete Mjølhus Kleiven	KomRev NORD IKS	2024-2025, gjenvalg
Varamedlem RR-personlig	Tommy Pettersen	Revisjon Øst IKS	2024-2025, gjenvalg

KONTROLLUTVALGSKOMITE

	Navn	Bedrift	Valgperiode
Leder	Pål Ringnes	Viken kontrollutvalgssekretariat IKS (VIKUS)	2024-2026, gjenvalg
Medlem	Torbjørn Brandt	Konsek Trøndelag IKS	2024-2025, ny
Medlem	Carine Jøssang	Rogaland Kontrollutvalgssekretariat IKS	2024-2026, gjenvalg
Medlem	Eli Merete Velle	Bergen kommune, Sekretariatet for kontrollutvalget	2023-2025
Varamedlem	Willy Gill	Agder Sekretariat KO	2024-2025, gjenvalg

DISIPLINÆRKOMITE

	Navn	Bedrift	Valgperiode
Leder	Inger Anne Ankersen	Viken kommunerevisjon IKS	2024-2026, gjenvalg
Medlem	Magnus Solsvik	Sørlandet kommunerevisjon IKS	2023-2025
Medlem	Unni Romstad	Revisjon Midt-Norge SA	2024-2026, gjenvalg
Varamedlem	Aud Opgård	KomRev NORD IKS	2024-2025, gjenvalg

VALGKOMITE

	Navn	Bedrift	Valgperiode
Leder	Morten Alm Birkelid	Revisjon Øst IKS	2023-2025
Medlem	Lars-André Hanssen	KomRev NORD IKS	2024-2026, gjenvalg
Medlem	Kari Louise Hovland	Kontrollutvalgssekretariatet Innlandet KO	2023-2025
Varamedlem	Irene Loka	Sørlandet kommunerevisjon IKS	2024-2025, gjenvalg

REVISORER

	Navn	Bedrift	Valgperiode
Revisor	Camilla Eide	Romerike revisjon IKS	2023-2025
Revisor	May-Britt Bratlie	Oslo kommune, Kommunerevisjonen	2024-2026, gjenvalg
Vararevisor	Janne Aassveen	Oslo kommune, Kommunerevisjonen	2024-2025, gjenvalg

NKRFs konferansetilbud:

- Den 35. Nordiske Revisorkonferansen | 1. – 3. september 2024, Bergen
- Samling for kontrollutvalgssekretariater 2024 | 10. – 11. september, Sola
- NKRFs Lederkonferanse 2024 | 6. – 7. november, Lillestrøm
- Fagtreff for regnskapsrevisorer 2024 | 12. – 13. november, Gardermoen
- NKRFs Kontrollutvalgskonferanse 2025 | 29. – 30. januar, Gardermoen
- Arena for forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll 2025 | 18. – 19. mars, Lillestrøm
- Fagkonferansen 2025 | 17. – 18. juni 2025, Bergen

Sett av datoene i kalenderen nå – vel møtt!

– kontroll og revisjon i kommunene

For nærmere informasjon og påmelding
→ nkrf.no/kurs

Digital robusthet i kommunal sektor

KS har utarbeidet en rapport for å analysere kommunenes robusthet og evne til å forebygge, oppdage og håndtere dataangrep.

Den ferske rapporten, "Styrking av digital robusthet i kommunal sektor" med ni vedlegg, setter søkelys på hvordan forebygge, oppdage og håndtere digitale angrep og hendelser. Altså «grunnplanken» for å kunne oppnå en trygg digitalisering. Rapporten er derfor ikke rettet mot personvern i klassisk forstand.

Rapporten beskriver:

- Kommunenes utfordringer på overordnet nivå innen digital robusthet.
- Kommunens behov for tjenester innen digital sikkerhet og beredskap.
- Hvilke aktører som leverer tjenester innen digital sikkerhet og beredskap til kommunal sektor (se vedlegg C)
- Tiltak som kan iverksettes for å øke robustheten og evnen til å forebygge, oppdage og håndtere digitale angrep både på kort og lang sikt.

Anbefalingene som er gitt, peker ut en retning som vil gjøre kommunene og fylkeskommunene mer robust mot digitale angrep, samtidig som ansvaret og mulighet til lokale tilpasninger ivaretas.

Rapporten fastslår at **trygg digitalisering** er en forutsetning for at kommunene skal kunne levere tjenester til alle innbyggere i Norge, nå og i fremtiden.

Med trygg digitalisering menes alle de grep som må tas for å oppnå en digital robusthet der utvikling, innføring, drift og forvaltning, og utfasing av digitale løsninger gjøres på en måte som sikrer motstandsdyktighet mot hendelser og digitale angrep, og dermed sikrer tjenestenes kontinuitet og kvalitet.

Tiltak for å oppnå trygg digitalisering må alltid vurderes opp mot tiltakenes kostnad og den risikoreduksjon tiltaket gir.

Målbildet for sikker digitalisering i kommunal sektor kan derfor beskrives som at:

- Kommunene er robuste nok til å kunne operere i det digitale rom uten alvorlige hendelser i krisespennet fred, krise og konflikt.
- Kommunene evner å forebygge, oppdage og håndtere digitale angrep.
- Tilgjengelig kompetanse og ressurser innen digitalisering, informasjonssikkerhet og personvern utnyttes effektivt på tvers av kommunal sektor.

Nåsituasjonen innen **informasjonssikkerhet og personvern** i kommunal sektor sett under ett kan beskrives som varierende grad av:

- styringsevne (herunder kontrollfunksjon) innen informasjonssikkerhetsområdet.

Anbefalingene som er gitt, peker ut en retning som vil gjøre kommunene og fylkeskommunene mer robust mot digitale angrep, samtidig som ansvaret og mulighet til lokale tilpasninger ivaretas.

- nødvendig sikring av teknisk infrastruktur.
- nødvendig evne til å forebygge, oppdage og håndtere hendelser.

Gitt kompleksiteten i det digitale rom og digitalisering, antas det at man må agere sammen som en sektor for å oppnå nødvendig robusthet i kommunal sektor. Dette er også viktig i forhold til at kommunene som minimum også skal kunne operere krisespennet fred, krise, og konflikt.

Oppsummert beskriver tiltakene en retning framover på mer samarbeid på regionalt eller nasjonalt plan om oppgaver som er for store, kompliserte eller på annen måte koster for mye å gjøre hver kommune enkeltvis.

I tillegg anbefales den enkelte kommune å gjennomføre grep som:

- Gir den enkelte kommune oversikt over egen situasjon/status innen digital robusthet.
- Ivaretar ansvaret og overholder relevant regelverk i egen virksomhet.
- Legger til rette for bedre utnyttelse av de ressursene som allerede eksisterer i sektoren.
- Legger til rette for regionale og nasjonale løsninger der lokal tilnærming vil være uhensiktsmessig.

Foreslåtte tiltak er utdypet med vurdering av kostnader og effekter i vedlegg A.

Målgruppen for rapporten er beslutningstakerne, digitaliseringsledere, sikkerhetsledere i kommunal sektor, relevant personell i embetsverket og samarbeidende statlig etater med kommunal sektor. ●

Rapporten med vedlegg er tilgjengelig på KS sine nettsider: ks.no/fagomrader/forskning-og-utvikling-fou/forskning-og-utvikling/digital-robusthet-i-kommunal-sektor/

Kommunene jobber godt med beredskap

Til tross for krevende år med håndtering av pandemi, alvorlige naturhendelser og knappe ressurser viser DSBs Kommuneundersøkelse 2024 at kommunene jobber godt med beredskap.

Kommuneundersøkelsen 2024 til Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) avdekker også rom for forbedring. Spesielt svak er beredskapen for informasjon til befolkningen ved bortfall av ekom.

Selv om majoriteten nå har helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse, er fortsatt mange kommuner (31 prosent) som ikke har oppdaterte analyser. Dette øker ifølge DSB risikoen for at kommunen ikke har full oversikt over alle sine risikoer og sårbarheter, og det kan bety at forebyggende tiltak glipper og at kommunen ikke har forberedt skadebegrensende tiltak hvis noe skjer.

Flere kommuner oppgir å samarbeide med nabokommunene om en felles regional risiko- og sårbarhetsanalyse. Formaliserte samarbeid om sentrale beredskapsoppgaver er noe DSB tilslutter og oppmuntrer til, presiserer samtidig at en regional ROS-analyse ikke alene oppfyller lovkravet som påligger den enkelte kommunen.

97 prosent av kommunene oppgir at de har en overordnet beredskapsplan. 25 prosent (80 kommuner) har en beredskapsplan som er revidert før 2023. Flere begrunner manglende revisjon av beredskapsplanen med at de avventer revisjon av helhetlig Risiko- og sårbarhetsanalyse. Det kan dermed se ut til at mange kommuner ikke er oppmerksomme på at beredskapsplanen til enhver tid skal være oppdatert.

Undersøkelsen viser at det er behov for å jobbe grundigere og mer helhetlig med tiltak for hvordan innbyggerne kan innhente informasjon, samt ved behov kunne komme i kontakt med nødetatene ved langvarig bortfall av strøm, mobil- og internett. Mange kommuner mangler et gjennomarbeidet planverk med gode tiltak for dette.

I spørreundersøkelsens kommentarfelt har flere kommuner pekt på at det er krevende å holde seg á jour med det omfattende samfunnssikkerhetsarbeidet som følge av knapphet på ressurser. Mangel på kompetanse innenfor samfunnssikkerhets- og beredskapsfaget er også noe flere rapporterer om.

Ifølge DSB er det fortsatt for lite samhandling internt i kommunen mellom de som jobber med plansaker og kommunens beredskapskoordinatorer. Manglende helhetlig oversikt internt øker blant annet risikoen for at kommunens arealplaner ikke har tatt høyde for alle sårbare områder, med det som resultat at det bygges i områder som er utsatt for skred, flom og lignende. Med

stadig hyppigere ekstremværhendelser er dette et område DSB må ha søkelys på framover.

75 prosent av kommunene har etablert kommunalt beredskapsråd. DSB mener at involvering og samarbeid mellom kommune og beredskapsråd kan gi et godt grunnlag for nyttig innsikt i hvem kommunen kan tilkalle hvis det skulle oppstå en krise.

Imidlertid oppgir bare under halvparten av kommunene at de har involvert beredskapsrådet i utarbeidelsen av overordnet beredskapsplan. Enda færre (37 prosent) har involvert beredskapsrådet i øvelser. DSB er bekymret for at manglende involvering av samarbeidsaktører kan bidra til at kommunen går glipp av viktig fagkompetanse som kan bidra til å kartlegge risikoer og sårbarheter, og ekspertise som kan begrense konsekvensene i en krisesituasjon.

Ifølge DSB kan manglende samarbeid også fort føre til situasjoner der ressursene "ikke finner hverandre" i krisehåndteringen. Ulikt stammespråk er også et kjent problem.

Nøkkeltall fra kommuneundersøkelsen 2024:

- 100 prosent oppgir at de har en helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse
- 31 prosent har en analyse som er mer enn fire år gammel
- 97 prosent oppgir at de har en overordnet beredskapsplan
- 75 prosent oppgir å ha etablert et kommunalt beredskapsråd
- 62 prosent oppgir å ha vært utsatt for alvorlige naturhendelser de siste to årene ●

Om kommuneundersøkelsen

DSB har i 20 år spurt alle landets kommuner og status for arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap. Årets kommuneundersøkelse hadde en svarprosent på 92. Etter en nedgang i svarprosenten under pandemien ser vi nå en positiv utvikling i antall kommuner som har svart på undersøkelsen.

Rapport og data fra Kommuneundersøkelsen 2024 er fritt tilgjengelig på DSBs nettsider: dsb.no/reportasjearkiv/kommuneundersokelsen-2024/

Status Kommune 2024: Der folk bor

Hvordan står det egentlig til i kommunene og fylkene våre?

KS samler status, resultater, utviklingstrekk og utfordringer for sektoren på en del utvalgte områder. Publikasjonen Status Kommune kommer ut årlig og skal gi et oppdatert bilde av tilstanden samt lengre tidsserier.

For sjette år på rad gir KS ut en helhetlig publikasjon, en kommunal kunnskapsbank, som belyser utviklingen og utfordringene i kommunene og fylkene innenfor noen utvalgte samfunnsområder. Status Kommune består i år av over 130 utvalgte indikatorer, i all hovedsak med lengre tidsserier.

I denne publikasjonen, og den digitale kartløsningen som ligger på nettsidene til KS, finnes et oppdatert bilde og nyttig kunnskap om status, resultater, utviklingstrekk og utfordringer for sektoren.

Status Kommune 2024 gir et oppdatert bilde av tilstanden på områder som den økonomiske utviklingen, demografi, tjenesteproduksjon, arbeidsliv og lokaldemokrati, klima og miljø og digitalisering og innovasjon i kommuner og fylker. KS har også sett nærmere på noen utviklingstrekk i byer og tettsteder og omstillingskraft i næringsutviklingen.

Nedenfor finner du noen av hovedpunktene fra Status Kommune 2024:

- Andelen barn og unge som lever i familier med vedvarende lavinntekt har økt til 13,3 prosent av barnebefolkningen. Fra 2022 til 2023 var det en økning i barne- og ungdomskriminalitet med 36 prosent, og en høy andel begås av barn under 15 år.
- Mer enn sju av ti personer i de minste tettstedene, og bare tre av ti i de største byene, har trygg tilgang til nærturterreng. Dårligst tilgang til nærturterreng har de som er bosatt i store boligbygg som boligblokker og bygårder.
- I 2022 var nesten 7 prosent av befolkningen mellom 15–29 år verken i utdanning, arbeid eller opplæring.
- Søkertallene til lærerutdanningene er gått ned fra 2023 til 2024. Dette gjelder særlig for grunnskolenivå, mens søkertallet til lektorutdanningene øker. Et lyspunkt er at flere har søkt på sykepleieutdanning i år.
- Unge under 30 år har gjennomgående mer tillit enn andre til de politiske institusjonene og aktørene. Forskjellene er særlig store når det gjelder tillit til kommunestyret i egen kommune hvor hele 71 prosent av de unge har tillit (en økning på seks

prosentpoeng siden 2022), mens det blant resten av innbyggere er 57 prosent som svarer det.

- De ukrainske flyktningene bidro til at landets befolkning økte med 1,1 prosent i 2023, det doblet av veksten i 2021. Det er fortsatt svært store forskjeller mellom kommunene, men bosettingen av flyktninger har bidratt til at antall kommuner med befolkningsnedgang gradvis er kraftig redusert etter 2020.
- Norsk demokrati stadig på verdenstoppen. Norge ligger i topp på The Economist Democracy Index (2023), med New Zealand på andre plass og Island på tredje. Den internasjonale førsteplassen var norsk også i 2020, 2021 og 2022. Spør vi innbyggere i Norge, svarer i snitt 4 av 5 at de er meget, eller ganske fornøyd med demokratiet.
- Eldre er friskere enn før, og dermed blir også behovet for hjelp mindre. Allikevel vil økningen i antall eldre på sikt føre til at behovet for kommunale helse- og omsorgstjenester vil øke. Andelen eldre av befolkning øker, spesielt i distriktskommuner.
- Et økende antall utfordringer er digitale, og kommunene arbeider aktivt for å bedre IKT-sikkerheten. 17,4 prosent av kommunenes toppledere betrakter IT-sikkerheten som «meget god».
- Andelen elever som fullfører videregående opplæring har økt siden 2006, og om lag 81 prosent av elevene gjennomfører nå en videregående opplæring innen 5/6 år. Fullført videregående opplæring gir et klart bedre grunnlag for varig fotfeste i arbeidslivet, og sysselsettingsandelen blant dem som har fullført er om lag 20 prosent høyere enn dem som ikke har fullført.
- Et hardere offentlig ordskifte kan være utfordrende for demokratiet. Hets og trusler mot lokale folkevalgte rammer én av fire, det fører til selvsensur og at mange lokale folkevalgte vurderer å slutte.
- Årets tall viser at vi tillater nedbygging av en god del arealer hvert år og har planlagt å omdisponere flere. De aller fleste år er Norge nettoeksportører av elektrisk kraft og bruker stadig mindre energi per krone for å produsere varer og tjenester. Samtidig øker elektrifiseringen av transporten. Vi gjennomfører færre reiser hver daglig enn tidligere, og bruken av kollektivtrafikk er på vei opp.

- Befolkningens tilfredshet med demokratiet i Norge er stabilt høy. Det gjelder også for tilliten til aktører og institusjoner i det norske demokratiet. Her er det imidlertid tendenser som viser at Norge ikke er immune mot tilbakegang.
- Frivillighetsbarometeret for 2023 viser at deltakelsen i frivilligheten nå på samme nivå som før koronapandemien: 62 prosent av befolkningen har gjort frivillig innsats i løpet av de siste 12 månedene.
- Vi ser at sykefraværet i kommunene er klart høyere enn gjennomsnittet, mens fylkeskommunene har et sykefravær som stort sett er nær gjennomsnittet. Det er store forskjeller i sykefravær mellom ulike tjenester i kommunesektoren. Forskjellene skyldes først og fremst svært ulike arbeidsoppgaver og den nære sammenhengen mellom kvinneandel og sykefravær. Sykefraværet er klart høyere i barnehager og innen helse- og omsorgstjenester enn i administrasjon og tekniske tjenester.
- Kommunene bruker stadig en høyere andel av sine utgifter på barnehageområdet til barn med behov for særskilt tilrettelegging. De faktiske utgiftene til slike tiltak økte med nær 8 prosent fra 2022 til 2023. Om lag 97 prosent av alle barn går i barnehage, noe som har positiv effekt på barns læring og utvikling.
- I perioden fra 2012 til 2023 har antallet løpende lærekontrakter økt med 33 prosent på landsbasis. Økningen utgjør i alt 11.900 læreplasser, og av disse har 2.300 læreplasser kommet i kommunesektoren.
- Det er betydelige variasjoner i gjeldsbelastningen mellom kommuner og fylkeskommuner. 47 prosent av kommunene hadde en gjeldsgrad over 85 prosent, mens 26 prosent hadde under 65 prosent ved utgangen av 2023. Det er betydelige variasjoner i gjeldsbelastningen mellom kommuner og fylkeskommuner.
- For å bedre tilgangen på arbeidskraft, samarbeider kommunesektoren og øvrige parter i arbeidslivet for blant annet å øke andelen ansatte som jobber heltid. Flere jobber heltid. I 2023 var heltidsandelen i kommunene 59 prosent og i fylkeskommunene 77 prosent. Gjennomsnittlig stillingsstørrelse for ansatte i kommunesektoren i 2023 var drøyt 84 prosent. ●

Publikasjonen «Status kommune 2024: Der folk bor» kan fritt lastes ned på nettsidene til KS: ks.no/globalassets/24095-KS-Status-kommune-2024-WEB.pdf

Endelig kan IKS og KF bruke Samordnet registermelding

Fra 16. juni 2024 kan Brønnøysundregistrene endelig tilby elektroniske tjenester for flere nye organisasjonsformer, herunder IKSer og KFer.

Følgende organisasjonsformer kan nå bruke Brønnøysundregistrenes elektroniske tjeneste Samordnet registermelding i Altinn:

- interkommunalt selskap
- kommunalt foretak
- fylkeskommunalt foretak
- statsforetak – fusjon i statsforetak må fremdeles bli meldt i papirskjemaet av Samordnet registermelding.

Disse organisasjonsformene vil nyte godt av fordelene med elektroniske meldinger, som er: enklere

signeringsregler, raskere svar, maskinell behandling av enkle endringer og lavere gebyr.

Dette er noe NKRF i samarbeid med Samfunnsbedriftene har jobbet lenge for.

Kilde: Brønnøysundregistrene

Brønnøysundregistrene

Nye forslag om krav til sikkerhet og beredskap i offentlige anskaffelser

Anskaffelsesutvalget foreslår i sin andre delutredning at sikkerhet og beredskap skal ivaretas i offentlige anskaffelser. Utvalget foreslår også hvordan lokale aktører kan delta i konkurransen om offentlige kontrakter.

Lovutvalgets andre delutredning (NOU 2024: 9 Ny lov om offentlige anskaffelser – Andre delutredning) gjelder spørsmål om sikkerhet og beredskap, lokale og regionale leverandører, åpenhet om eierskap og skatt, geografisk virkeområde, reglene om avvisning og håndheving.

Utvalget foreslår hvordan offentlige oppdragsgivere kan legge til rette for lokale leverandører, og ivareta sikkerhet og beredskap. I tillegg foreslår utvalget endringer i reglene om erstatning, avvisning og geografisk virkeområde.

Utvalget legger også fram forslag til ny lov om anskaffelser i forsyningssektorene og ny lov om konsesjonskontrakter.

Utvalget er særskilt bedt om å se på innretningen av **erstatningsreglene** som gjelder ved brudd på anskaffelsesregelverket. Utvalget mener at dette mandatpunktet ikke kan besvares uten en helhetlig gjennomgang av **håndhevingssystemet**. Etter utvalgets syn er håndhevingen av anskaffelsesregelverket i dag i for stor grad rettet inn mot etterfølgende erstatningssøksmål, hvor tidvis store krav om erstatning for tapt fortjeneste, «positiv kontraktsinteresse», framsettes etter at kontrakten er inngått og kontrakten helt eller delvis er oppfylt.

Utvalget foreslår derfor å endre dagens håndhevingssystem ved å dreie håndhevingen mot prekontraktuell fase, og slik begrense behovet for etterfølgende erstatningssøksmål.

Hovedpunktene i utvalgets forslag til håndhevingssystem er som følger:

- Klagenemndas avgjørelser gjøres bindende.
- Klage til klagenemnda innen utløpet av karensperioden suspenderer oppdragsgivers mulighet til å inngå kontrakten. Suspensjonen varer inntil klagenemnda har avgjort saken, eller klagenemnda kommer fram til at den oppheves.
- Det overlates til domstolene å ta stilling til om det er grunnlag for å holde oppdragsgiver erstatningsansvarlig for tilbudskostnader eller tapt fortjeneste. Samtidig avskjæres muligheten for å kreve erstatning for tapt fortjeneste som følge av feil som kunne og burde vært anført alt før kontrakten ble inngått.
- Konkurransetilsynet fører tilsyn med at oppdragsgivere overholder kunngjøringsplikten.
- Konkurransetilsynet kan fremme sak til KOFA om at en kontrakt skal kjennes «uten virkning».

- Konkurransetilsynet kan også ilegge overtredelsesgebyr mot ulovlig direkteanskaffelser, og eventuelle klager over Konkurransetilsynets vedtak overprøves av KOFA.

Håndheving under EØS-terskelverdi er foreslått underlagt enklere håndhevingsregler. Et flertall har likevel foreslått at bygge- og anleggsregler ned til 15 millioner kr skal følge samme system som over EØS-terskelverdi.

Det er også foreslått to nye lovbestemmelser om erstatning: En som regulerer erstatning for tilbudskostnader (negativ kontraktsinteresse) og en som gjelder erstatning for fortjenestetap (positiv kontraktsinteresse).

Et flertall i utvalget har også foreslått en egen bestemmelse om erstatningsutmåling for å få ned nivået på de store erstatningsutbetalingene. KS sin representant i lovutvalget, advokat Beatrice Dankertsen Hennyng, støttet dette grepet, men foreslo sammen med LO sin utvalgsmedlem, Marianne Breiland, at for å forenkle utmålingen og for å sikre at utmålingen kommer ned til ønsket nivå, bør departementet vurdere å lovregulere erstatningens størrelse og eventuelt sette et øvre prosentmessig og nominelt tak.

Flertallet har videre foreslått andre grep som framstår som særlig uheldig for oppdragsgivere. Hennyng har sett behov for å dissentere og skrev en særmerknad på dette. Det gjelder blant annet plikt for oppdragsgiver til å si opp kontrakter som er inngått i strid med regelverket og begjæring om midlertidig forføyning mot fortsatt kontraktsoppfyllelse ved påstand om ulovlig direkteanskaffelser.

I utvalgets første delutredning (NOU 2023: 26 Ny lov om offentlige anskaffelser), som ble framlagt 10. november 2023, foreslo utvalget en ny struktur for anskaffelsesregelverket, og tydelige krav til grønn omstilling og sosial bærekraft.

Lovforslaget er sendt på ordinær høring med høringsfrist 31. august 2024. ●

Kilde: NFD og KS

NOU 2024: 9 kan fritt lastes ned på NFDs nettsider: regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2024-9/id3039569/

Lavere terskel for å varsle med ny Høyesterettsdom

Arbeidsgivere må være klar over hva som er varsel og ikke. Det kan ha stor betydning for om varslingsaker blir håndtert riktig og innebære betydelig risiko og kostnader dersom det glipper.

Nylig kom det en avgjørende dom fra Høyesterett (HR-2023-2430-A) som klargjorde begrepet «varsel». Deloitte har oppsummert dommen og gitt sine tips til riktig håndtering.

Saken gjaldt krav om oppreisningserstatning etter arbeidsmiljøloven. **Spørsmålet for Høyesterett var om en e-post fra en tillitsvalgt til ledelsen var et varsel etter loven.**

Lagmannsretten mente det ikke var det, men Høyesterett kom til motsatt resultat. Avgjørende for flertallet i Høyesterett var at arbeidsgiver hadde «rimelig grunn til å oppfatte» at den som varslet sa fra om kritikkverdige forhold i virksomheten.

Den innholdsmessige betydningen av å «varsle» fremgår ikke eksplisitt av lovteksten. Loven stiller heller ingen krav til varselets form.

Dermed kan det varsles både skriftlig og muntlig. Flertallet argumenterer for et varsel ikke innebærer noe mer enn at man «sier fra». Videre kreves det ikke at en tillitsvalgt benytter bedriftens varslingskanaler, selv om dette bidrar til å skille varselet fra den alminnelige samhandlingen den tillitsvalgte har med arbeidsgiver i kraft av sin rolle som tillitsvalgt.

Arbeidsgiveren mente det måtte være en presumsjon for at forhold tillitsvalgte henvender seg om, gjelder forhold som partene har løpende kommunikasjon om etter blant annet gjeldende tariffavtale. Høyesterett er tydelig på at en slik presumsjon ikke kan oppstilles.

Hva som menes med «kritikkverdige forhold» er også nærmere presisert i dommen.

For det første avviste Høyesterett at forholdet måtte ha en «allmenn interesse». For det andre har ikke arbeidstakeren som varsler bevisbyrden for at det er hold i det som sies. Vurderingen av om det foreligger et kritikkverdig forhold beror på en nærmere tolkning av ytringen arbeidstakeren har fremsatt. Førstvoterende mente også at det ikke har betydning for grensen mellom kritikk og varsel at en tillitsvalgt tar opp forholdet.

Konklusjonen

I den konkrete saken viser Høyesterett til at en e-post, som sier fra om det kritikkverdige forholdet, er tilstrekkelig. Dette indikerer en lav terskel.

Flertallet konkluderte med at det for arbeidsgiveren var «rimelig grunn til å oppfatte e-posten slik at [den tillitsvalgte] varsler – sier fra – om det kritikkverdige forholdet». For retten var det av stor betydning at det ble brukt sterke karakteristikk i tilknytning til det kritikkverdige forholdet. I tillegg hadde den tillitsvalgte gitt uttrykk for at det han sa fra om, burde ha blitt fulgt opp av arbeidsgiveren.

Høyesterettsdommen har derfor bidratt til å klar- gjøre begrepet "varsel" i arbeidsmiljøloven. Det avgjørende for om det er et varsel er om arbeidsgiveren har «rimelig grunn til å oppfatte» at den som varsler sier fra om kritikkverdige forhold.

Med andre ord er det ikke knyttet spesifikke formkrav til varselet – det kan komme i både skriftlig og muntlig form, og utenfor virksomhetens varslingskanaler. Dette innebærer at terskelen for å varsle er senket.

Det vil igjen kunne bety at flere ytringer vil kunne anses som varsler. Det vil kunne påvirke dynamikken på arbeidsplassen og forholdet mellom arbeidsgiver og ansattrepresentanter. Det vil også fordre strengere krav til arbeidsgivers håndtering.

Deloitte Advokatfirmas tips for riktig håndtering:

1. Etabler gode rutiner for mottak og vurdering av ytringer/varsler
2. Oppdater interne rutiner som definerer hva et varsel kan være
3. Gå opp grensedragninger med ansattrepresentanter
4. Informer om oppdaterte varslingsrutiner til ansatte
5. Vurder om arbeidsgiver selv skal motta og vurdere varsel eller etablere ekstern varslingskanal ●

Kilde Deloitte

Høyesterettsdommen er i sin helhet tilgjengelig her: [domstol.no/globalassets/upload/hret/avgjorelser/2023/ desember/hr-2023-2430-a.pdf](https://domstol.no/globalassets/upload/hret/avgjorelser/2023/desember/hr-2023-2430-a.pdf)

Eierstyringsundersøkelsen 2024: Stort behov for opplæring i eierstyring

Bare 1 av 4 kommunalt eide bedrifter har hatt opplæring i eierstyring. Ifølge Samfunnsbedriftene er det et stort potensial for bedre samhandling mellom bedriften og eierne.

For første gang har Samfunnsbedriftene gjennomført en undersøkelse om eierstyring blant sine medlemmer. **Hovedfunnet** er at det er for lite opplæring i eierstyring i kommunale selskaper, og at slik opplæring oppfattes som svært nyttig av de som gjennomfører den. Men i undersøkelsen er det bare 27 prosent av bedriftene som bekrefter at de har gjennomført opplæring i eierstyring.

På spørsmål om **opplæringen i eierstyring er nyttig** svarer 80 prosent ja og kun 5 prosent nei. De resterende stiller seg nøytrale (10 prosent) eller vet ikke (5 prosent). På spørsmål om **mange nok får opplæring i eierstyring** svarer 45 prosent ja og 25 prosent nei. De resterende stiller seg nøytrale (22 prosent) eller vet ikke (8 prosent).

Samfunnsbedriftenes 600 medlemmer forvalter over 50 milliarder kroner på vegne av sine eierkommuner. Kommunalt eide selskaper har med andre ord ansvar for å levere tjenester for hundretalls milliarder kroner. Ifølge Samfunnsbedriftene bør kommunene derfor ha stor egeninteresse i at selskapene fungerer best mulig.

God eierstyring handler om et godt samspill mellom eiere, styret og ledelsen. Det er eieren som må være tydelig på hva den ønsker å oppnå med selskapet. Disse tre organene må ha samme forståelse av hvilken retning virksomheten skal ta og hvilke forventninger partene har til måloppnåelse.

God eierstyring sørger for at eierne oppnår målet med opprettelsen av bedriften, god forvaltning av bedriftens ressurser, og god kontroll på risiko.

God eierstyring sørger for at eierne oppnår målet med opprettelsen av bedriften, god forvaltning av bedriftens ressurser, og god kontroll på risiko. Samfunnsbedriftene ser at det kan være veldig smart å utarbeide en eierstrategi som legger tydelige føringer på hva eierne vil med sine bedrifter.

Undersøkelsen viser at det er mange forbedringsområder. Under halvparten svarer at eierne stiller mål-

bare krav til selskapet, og bare halvparten har utarbeidet en instruks for valgkomiteen.

Det er en stor utfordring i habilitet og rolleforståelse. Blant annet sitter det kommunestyrerepresentanter i halvparten av styrene, mens ordføreren også dukker opp i hvert tiende styre. Da blir det ifølge Samfunnsbedriftene vanskelig å vite hvilken hatt man har på.

For lite opplæring i eierstyring og selskapsledelse kan ha store konsekvenser. Undersøkelsen viser at uklar rolleforståelse er den klart største negative konsekvensen av dårlig opplæring.

På spørsmål om hvordan respondentene opplever **den overordnede eierstyringen** svarer 63 prosent god og 12 prosent dårlig. Resten (25 prosent) stiller seg nøytrale.

Samfunnsbedriftene viser til NKRFs Kontrollutvalgsundersøkelse 2024, som er fylldig omtalt i *kontroll & revisjon* nr. 2/2024, og som også viste viktigheten av god eierstyring. I NKRFs undersøkelse kom det fram at 34 prosent vil prioritere eierstyring som kontrollområde, og at eierstyring er blant de tre viktigste områdene kontrollutvalgene selv vil lære mer om. ●

Fakta:

Undersøkelsen ble gjennomført 12. – 28. februar 2024. Det kom inn 289 svar, noe som gir en svarprosent på 32. Blant respondentene var det 74 prosent daglige ledere, 23 prosent styreledere og 2,8 prosent andre.

Eierstyringsundersøkelsen 2024 er nærmere omtalt på [Samfunnsbedriftenes nettsider](https://samfunnsbedriftene.no/artikkel/stort-behov-for-opplaering-i-eierstyring): samfunnsbedriftene.no/artikkel/stort-behov-for-opplaering-i-eierstyring

Anbefalte tiltak fra KS' Fagråd for informasjonssikkerhet og personvern

KS' Fagråd for informasjonssikkerhet og personvern har utarbeidet anbefalte tiltak for kommunal sektor for oppfølging av Datatilsynets rapport etter fjorårets kommunetilsyn.

Datatilsynet satte i 2023 i gang et større tilsynsarbeid mot nærmere hundre norske kommuner og fylkeskommuner som gjelder ivaretagelse av personopplýsningssikkerheten. Rapporten fra tilsynet inneholder beskrivelse av kravene i personvernregelverket og oppsummering av funn. Rapporten inneholder også flere råd og veiledning om hvordan kommuner og fylkeskommuner bør arbeide med de temaene som Datatilsynet har hatt tilsyn i.

Veiledningen i one-pagerne er hentet både fra Datatilsynets rapport og faglige vurderinger av fagpersoner i kommunal sektor og utvalgte nettverk.

Datatilsynets tilsyn viser at fagfeltet informasjonssikkerhet og personvern bør ha en god forankring i kommunenes ledelse. I forbindelse med digitaliseringen av tjenester er det viktig at kommunen tar eierskap for at digitaliseringsprosessene skjer på en lovlig, forsvarlig og sikker måte. Risikohåndtering, prioritering og dokumenterte beslutninger er stikkord i Datatilsynets rapport.

KS' Fagråd for informasjonssikkerhet og personvern (fagrådet) har utarbeidet anbefalte tiltak for kommunal sektor for oppfølging av Datatilsynets rapport.

Fagrådet har jobbet med konkretisering av anbefalinger etter Datatilsynets funn ved å lage one-pagere. Det er 11 one-pagere som gir praktisk veiledning innenfor de temaene som Datatilsynet har hatt søkelys på. Veiledningen i one-pagerne er hentet både fra Datatilsynets rapport og faglige vurderinger av fagpersoner i kommunal sektor og utvalgte nettverk.

Ettersom personvern er ledelsesansvar, er one-pagere også formet slik at kommunedirektøren kan stille kontrollspørsmål til sin egen organisasjon for å

avklare modenhet og om personvern er ivarettatt i kommunen.

Med utgangspunkt i Datatilsynets rapport anbefaler fagrådet følgende kort- og langsiktige tiltak som kan løfte kommunal sektoren innenfor området som er underkastet tilsyn. De forslåtte tiltakene vil bidra til større oppmerksomhet rundt sikkerhets- og personvernarbeidet i kommunal sektor og digital robusthet.

Kortsiktige tiltak

1. KS lanserer konkrete anbefalinger (one-pagere) om hva kommunene bør gjøre med hensyn til temaer som er tatt opp i Datatilsynets rapport.
2. Arrangere webinar knyttet til veiledningene (one-pagerne).
3. Vurdere å sende brev til kommunedirektører på et overordnet nivå om hvordan ansvaret kan ivaretas helt overordnet.
4. Vurdere å tilby temaet til regionale kommunedirektørutvalg og kommunedirektørmøter.
KS vil komme tilbake til hvordan og når kortsiktige tiltak 2–4 bør gjennomføres.

Langsiktige tiltak

- KS etablerer dialog med statlige/kommunale veiledningsaktører om mulighet for et praktisk styringssystem for personvern.
- Revisjon av KS' verktøykasse for personvern og informasjonssikkerhet, under Kommunedirektørens internkontroll – orden i eget hus.

Når det gjelder revisjon av verktøykassen for kommunedirektørene, er arbeidet påbegynt og revisjonen ferdigstilles i løpet av høst 2024. ●

Anbefalingene og one-pagerne er tilgjengelige på KS side nettsider: ks.no/fagomrader/digitalisering/sikkerhet/anbefalte-tiltak-i-forbindelse-med-datatilsynets-tilsyn-mot-norske-kommuner/

NKRFS HEDERSTEGN I GULL OG SØLV MED DIPLOM GIKK TIL ...

I forbindelse med NKRFs årsmøte 2024 i Kristiansand ble **Inger Anne Ankersen** og **Morten Alm Birkelid** (ikke til stede) tildelt NKRFs hederstegn i gull med diplom. Videre ble **Mona Moengen** (ikke til stede), **Lene Rugland** og **Tor Arne Stubbe** tildelt NKRFs hederstegn i sølv med diplom.

Fra begrunnelsene for tildelingene siteres følgende:
Gull:

Inger Anne Ankersen og startet i kommunal revisjon i 1996. Hun er daglig leder i Viken kommunerevisjon IKS og har med unntak av perioden 2009-10, vært engasjert i ulike verv siden 1999. Styremedlem i to perioder (2004-09 og 2017-23) og varamedlem til styret (2014-17), medlem av valgkomiteen (2010-14), leder av disiplinærkomiteen (2023-) og styremedlem i Buskerudforeningen (1999-06, hvorav fire år som leder).

I tillegg har hun vært medlem av Albertsen-utvalget (arbeidsgruppen som utredet medlemskapsordningen i 2007) og programkomiteen for Nasjonal fagkonferanse i offentlig revisjon 2012 samt representert NKRF i GKRS-styret siden 2022. Inger Anne har også vært noe brukt som foredragsholder, senest på Kontrollutvalgskonferansen 2024.

Inger Anne kjennes av våre medlemmer som en person som det alltid er hyggelig å møte og har på en positiv måte bidratt til å fremme kommunal revisjon.

Morten Alm Birkelid har, med unntak av perioden fra han gikk av som leder av revisjonskomiteen på årsmøtet i 2007 til han ble valgt som leder av disiplinærkomiteen på årsmøtet i 2011, hatt nasjonale tillitsverv i NKRF siden 1997. I tillegg har han sju år i styret for lokalforeningen i Hedmark, herav tre år som leder. Han har også representert NKRF i ulike eksterne arbeidsgrupper og deltatt i og ledet interne arbeidsgrupper. Morten har i flere år forelest på revisorstudiet på Rena. Han også vært en aktiv bidragsyter til Kommunerevisoren/ *kontroll & revisjon* (artikkelpreisen for 1999).

Morten ledet disiplinærkomiteen fra 2011 til 2023, og han har ledet valgkomiteen siden 2013. Han har også bidratt fra NKRF i dialogen med Helsedirektoratet de siste årene om revisors kontroll av ressurskrevende helse- og omsorgstjenester og registrering av antall registrerte personer med psykisk utviklingshemming.

Morten er alltid blid og positiv og sier sjelden nei. Han kjennes av våre medlemmer som en dyktig fagmann og humørspreder.

Sølv:

Mona Moengen har vært kontrollutvalgsssekretariatsleder siden 2012 (Rokus 2012-20 og Vikus 2020-). Mona var leder av kontrollutvalgskomiteen 2016-20 og har vært styremedlem siden 2020. Hun var sentral i utarbeidelsen av veilederen for god skikk og praksis for kontrollutvalgsssekretariatene og har vært en pådriver i den faglige utviklingen av kontrollutvalgsssekretariatene, herunder når det gjelder status og omdømme. I tillegg har hun bidratt med artikler i Kommunerevisoren og som foredragsholder i ulike sammenhenger.

Mona kjennes av våre medlemmer som en uredd pådriver for den faglige utviklingen av sekretariatene og kontrollutvalgene til beste for egenkontrollen i kommunene.

Lene Rugland er oppdragsansvarlig regnskapsrevisor i Sørlandet kommunerevisjon IKS og har nærmere 30 års fartstid i kommunal revisjon. Hun har siden tidlig 2000-tall vært engasjert i ulike styreroller i lokalforeningen i Vest-Agder og senere Agder, bl.a. i flere perioder som styreleder. Hun har i hele perioden vært en aktiv drivkraft i ulike aktiviteter og tilbud i lokalforeningens regi, herunder utallige kurs og fagdager – også med deltakere utover lokalforeningens egne medlemmer. Lene har også bidratt med artikkel i Kommunerevisoren.

Lene omtales som hardtarbeidende, diplomatisk og lojal overfor selskapet og rollen som revisor. Hun er opptatt av effektivitet uten at det går på bekostning av høy faglig standard. Lene har en enorm arbeidskapasitet, er alltid positiv og på tilbudssida overfor sine kollegaer og kunder. Lene beskrives som en omsorgsfull kollega som tar vare på de rundt seg – så de føler seg sett og satt pris på.

Tor Arne Stubbe har jobbet med forvaltningsrevisjon i Revisjon Midt-Norge siden 2010 – de siste årene som fagleder for forvaltningsrevisjon og medlem i selskapets ledergruppe. Tor Arne var varamedlem i forvaltningsrevisjonskomiteen 2015-16 og har vært komiteleder fra 2016 (komiteen ble utvidet til forvaltningsrevisjons- og eierskapskomiteen fra 2020). Han var styremedlem i Midt-Norge-foreningen 2013-17. I tillegg har han bidratt med artikler i Kommunerevisoren og som kurs- og foredragsholder i ulike sammenhenger. Tor Arne kjennes av våre medlemmer som en solid fagperson og har på en positiv måte bidratt til å løfte og fremme faget forvaltningsrevisjon.

ARTIKKELPRISEN 2023

Lars Normann Mikkelsen er tildelt kontroll & revisjons artikkelpris for 2023. Prisen henger høyt, og den har vært delt ut siden 1995. I juryens vurdering av artiklene er det blitt lagt vekt på flere kriterier, blant annet at artikkelen skal ta opp et aktuelt tema, ha faglig tyngde og bringe nytt lys over et tema samt at stoffet skal være presentert på en lett forståelig måte. Juryen har bestått av: styreleder og ansvarlig redaktør Per Olav Nilsen, daglig leder Rune Tokle og seniorrådgiver Bjørn Bråthen.

Lars Normann Mikkelsen, seniorrådgiver i Oslo kommune, Kommunerevisjonen, og tidligere revisjonssjef, revisjonsrådgiver, avdelingsdirektør og oppdragsansvarlig samme sted, ble tildelt prisen for artikkelen "30 år med lovpålagt forvaltningsrevisjon – utvalgte minner og refleksjoner fra 27 av dem", som sto i kontroll & revisjon nr. 4/2023.

Prisen for 2023 ble delt ut til prisvinnerens store overraskelse på NKRFs fagkonferanse 2024 i Kristiansand. Lars var engasjert som foredragsholder om artikkelens tema på denne konferansen.

Artikkelen skårer godt i forhold til vurderingskriteriene, og den er meget godt mottatt. Nettversjonen er godt besøkt det siste året på NKRFs nettsider. Den tar for seg Lars sine egne erfaringer og refleksjoner om forvaltningsrevisjon gjennom hans 27 års virke i bransjen.

Lars avslutter sin artikkel med noen betraktninger. Han skriver blant annet at:
Vi må vel kunne si at forvaltningsrevisjonen i Norge har blitt en moden ungdom/ung voksen. Hva nå, hva skjer videre? For forvaltningsrevisjonens del ser det vel ganske lyst ut? Jeg tror samtidig at kommunal revisjon samlet sett fortsatt i

noen grad må søke sammenslåinger eller andre tiltak som muliggjør enda tyngre kompetanse og forvaltningsrevisjon på områder som representerer sentrale utfordringer for landets kommuner og fylkeskommuner. Dem er det flere av, ikke minst klima, likebehandling, en aldrende befolkning og digitalisering/kunstig intelligens.

Det er videre etter min mening mye viktigere at vi leverer svært god revisjon på disse og andre områder, og formidler den godt, enn at vi f.eks. bruker krefter på mer eller mindre løstrevet rådgivning, i verste fall på kant med vår kompetanse og uavhengighet. Og så er det to ting som kom galt ut med den nye kommuneloven i 2018. Det er for det første at det ikke ble etablert et adekvat kompetansekrav for forvaltningsrevisjon og for det andre at den reduserte taushetsplikten gjør kildevern mer krevende og i verste fall usikkert. Det kan vi kanskje få orden på framover?

AKERSHUS OG ØSTFOLD FYLKESREVISJON KO

Renate Borgmo (51) begynte som forvaltningsrevisor 1.april 2024. Renate er utdannet samfunnsviter og har lang erfaring fra offentlig forvaltning. Hun har tidligere vært ansatt som forvaltningsrevisor i Østfold kommunerevisjon og som seniorrådgiver i NKRF med ansvar for forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll. Renate er også medforfatter av boka «Kontroll og revisjon i kommunal sektor», utgitt av NKRF.

VEST KONTROLL KO

Ida Myklebust starta som rådgjevar 10. april. Ho kjem frå stillinga som eigedomsleiar i Herøy kommune. Ida har bakgrunn frå mellom anna revisjonsselskap, og dei siste åtte åra frå offentleg forvaltning knytt til eigedom.

Kontroll & revisjon utgis av:

NKRF – kontroll og revisjon i kommunene
 Postboks 1417 Viken,
 0115 Oslo
 Tlf.: 23 23 97 00

E-post: post@nkrf.no

www.nkrf.no
 www.twitter.com/nkrf
 www.twitter.com/kommunerevisor1
 www.facebook.com/nkrf.no

Bankkontonr.: 1450.12.70424
 Org.nr.: 975 450 694 MVA

Ansvarlig redaktør:

Styreleder Per Olav Nilsen

kontroll & revisjon kommer ut seks ganger i året:

2.1., 1.3., 2.5., 1.7., 2.9. og 1.11
 Frist for innsending av stoff til NKRF er som hovedregel den 5. i måneden forut for utgivelse.

Abonnementspris:

Kr 525 pr. år

Forsidebilde:

Foto: Knut Erik Lie

Annonsepriser:

1/1-side bakside kr 6 250
 1/1-side andre sider kr 5 700
 3/4-side kr 5 050
 1/2-side kr 4 400
 1/4-side kr 3 250
 1/8-side kr 1 950
 Prisene er ekskl. mva.
 Rabatt vurderes ved flere innrykk.
 Andre annonseformat etter forhandlinger.

Opplag: 1600
 ISSN 2703-9692

Foto som ikke er merket med rettighetshavere eies av NKRF.

Skann QR-koden og få kontroll & revisjon direkte på smarttelefon eller nettbrett.

Grafisk design og trykk: Merkur Grafisk AS

Returadresse:
NKRF
Postboks 1417 Vika
0115 Oslo

kontroll & revisjon i digital bla-vennlig utgave

Fra nr. 1/2024 tilbyr vi kontroll & revisjon i digital, bla-vennlig e-utgave for dem som ønsker det.

Du kan selv velge om du ønsker tilgang til bladet både på papir og digitalt, eller alternativt bare på papir eller bare digitalt. Abonnementsprisen påvirkes ikke av ditt valg.

Eksterne abonnenter som ønsker tilgang til digital e-utgave av bladet, må gi oss beskjed til post@nkrf.no

Du vil da få en e-post i retur med nærmere informasjon om hvordan du får tilgang til de digitale utgavene av kontroll & revisjon.

De som ikke lenger ønsker å motta bladet i papirversjon (gjelder både eksterne abonnenter og NKRFs medlemmer), må gi oss beskjed om dette til post@nkrf.no

Fra og med nr. 1 2024

